

Spørgsmålet om adgang til at foretage optagelse af radio- og fjernsynsudsendelser indenfor undervisningsvirksomhed har gennem en årrække givet anledning til vanskeligheder. I 1977 blev der gennemført en midlertidig ændring af ophavsretslovens § 17. Før 1977 var det kun tilladt at foretage lydoptagelser til midlertidigt brug i undervisningen. Ændringen i 1977 indebar, at det blev tilladt uden samtykke fra rettighedshaverne at optage og opbevare såvel radio- som fjernsynsudsendelser til undervisningsbrug indenfor en vis frist (4 år fra første udsendelse) fastsat af kulturministeren efter forhandling med de implicerede parter. Efter fristens udløb slettes optagelserne, medmindre der opnås aftale om fortsat opbevaring. Undervisningsudsendelser kan efter den midlertidige ordning optages uden vederlag. For optagelse af andet end undervisningsudsendelser har rettighedshaverne krav på vederlag.

Vederlagsspørgsmålet og spørgsmålet om vilkårene for brug af § 17-optagelser efter udløbet af den ovennævnte 4-års frist har været genstand for langvarige forhandlinger mellem på den ene side undervisningsministeriet, Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen i Danmark, Københavns Kommune og Frederiksberg Kommune og på den anden side rettighedshaverne repræsenteret af selskabet COPY-DAN. Forhandlingerne er resulteret i, at der er opnået enighed mellem parterne om en aftale, som skal gælde i perioden 1. august 1984 til 31. juli 1986. Det fremgår af aftalen, at den er baseret på den i 1977 gennemførte ændring af § 17, samt at aftalen ophører med at gælde, såfremt der sker en ændring i denne lovregulering.

Spørgsmålet om en ændring af § 17 har også været overvejet i det ophavsretlige revisionsudvalg, der i en udtalelse af 14. april 1983 har fremlagt 2 forslag om gennemførelse af en aftalelicensordning på området. Et flertal i udvalget bestående bl.a. af rettighedsorganisationernes repræsentanter foreslår en ordning, hvorefter der principielt kræves aftale med rettighedshaverne til enhver optagelse af radio- og fjernsynsudsendelser til brug indenfor undervisningsvirksomhed. For at lette brugernes adgang til at indgå sådanne aftaler gennemføres en aftalelicensordning. Aftalelicensen indebærer, at aftaler, som træffes med rettighedshaverne organisationer, efter loven også får virkning i forhold til rettighedshavere, som står udenfor organisationerne, herunder udenlandske rettighedshavere. Kan der ikke opnås enighed mellem undervisningsrådet og rettighedshaverne organisationer forudsætter udvalgsflertallet, at spørgsmålet eventuelt

løses ved frivillig voldgift. Et mindretal i udvalget bestående af udvalgets formand, samt undervisningsministeriets, kulturministeriets og bibliotekstilsynets repræsentanter i udvalget tilslutter sig forslaget om en aftalelicensordning, men finder, at undervisningsområdet i en kortere periode på 1-2 år bør have adgang til frit at optage og bruge udsendelser i radio og fjernsyn uden samtykke fra eller vederlag til rettighedshaverne. Anvendes optagelserne udover den frie brugsperiode, må der træffes aftale med rettighedshaverne. Aftalerne tillægges aftalelicensvirkning i forhold til udenforstående rettighedshavere på samme måde som nævnt ovenfor. Kan der ikke opnås enighed mellem parterne om sådanne aftaler, finder udvalgets mindretal, at spørgsmålet af enhver af parterne bør kunne henskydes til tvungen afgørelse af det i ophavsretslovens § 54 omtalte nævn. DR's repræsentanter i udvalget går ind for, at der efter den frie udnyttelsesperiode bør gælde en egentlig tvangslicensordning.

Efter at der er opnået enighed mellem undervisningsministeriet og rettighedshaverne organisationer om en aftalemæssig løsning inden for rammerne af den gældende § 17, finder kulturministeriet ikke, at det på nuværende tidspunkt vil være rigtigt at stille forslag om en ændring i denne bestemmelse, som kunne forrykke det lovgivningsmæssige grundlag for den mellem parterne opnåede aftalemæssige løsning. Ministeriet finder derfor, at spørgsmålet om en revision af § 17 bør afvente en senere lovrevision og tages op til fornyet vurdering i lyset af de erfaringer, som indvindes i de nærmeste år i forbindelse med den mellem parterne indgåede aftale.

I de senere år har store dele af befolkningen skaffet sig adgang til at se udenlandsk TV ved oprettelse af større eller mindre kabelanlæg. I en række europæiske lande, som har haft en tilsvarende udvikling, har spørgsmålet om rettighedsclearing i forbindelse med en sådan viderespredning af programmer givet anledning til betydelige vanskeligheder og langvarige retssager. Dette har f.eks. været tilfældet i Østrig, Schweiz, Belgien og Holland. Retssagerne har ført til principielle højesteretsafgørelser, som har anerkendt, at der kræves samtykke fra ophavsmændene til en samtidig viderespredning af deres radio- eller fjernsynsudsendte værker ved hjælp af kabelanlæg, samt at ophavsmændene i tilfælde af manglende enighed om vederlag eller andre vilkår vil kunne forbyde viderespredningen af programmer, hvori deres værker indgår. Afgørelserne er truffet på grundlag af national ophavsretslovgivning, som er udformet til